

Janusz Korczak – Inspirator voor mensen in het onderwijs

door Arie de Bruin

oktober 2011

Korczak:

“Laten we niet de gezonde drang van zijn natuur kortwieken, alleen omdat ons kind afwijkt van ons ideaal. Wij voeden het niet op ten behoeve van onszelf, maar om zijnentwille.”

Het gedachtegoed van Janusz Korczak (1878 – 1942) is uiterst actueel voor het onderwijs in de 21^e eeuw. De zeven leidende principes voor goed onderwijs, zoals die op de website van HetKind worden verwoord, lijken rechtstreeks aan zijn werk te zijn ontleend.

Janusz Korczak (1878 – 1942) is een Pools-Joodse arts die bekend is geworden als pedagoog en directeur van een weeshuis voor Joodse kinderen in Warschau. Hij leefde en werkte met kinderen vanuit de gedachte dat *“elk kind recht heeft op respect”* en probeerde dat in zijn omgang met kinderen waar te maken. Hij heeft veel geschreven over de wijze waarop hij kinderen ziet als volwaardige mensen en hoe hij vanuit dit principe met hen omging.

Korczak was goed in het observeren van kinderen. Hij had oog voor hun gevoelens, hun verschillen en hoe zij samen leefden, speelden, ruzie maakten en oplossingen wisten te vinden. Hij ontwikkelde een groot vertrouwen in de mogelijkheden van ieder kind en bestuurd samen met hen zijn weeshuis als een soort kleine republiek. Zij participeerden en hadden volledige inspraak, maar Korczak lette er zorgvuldig op dat het er rechtvaardig aan toe ging: klein of groot, ieder kind en iedere volwassene moest tot zijn recht kunnen komen. Zijn belangrijkste boek is: *Hoe houd je van een kind*.

Korczak kwam als één van de eersten op voor de rechten van kinderen. Die hadden in zijn tijd nog nauwelijks rechten, zeker de weeskinderen niet. Pas in 1989 zijn de Rechten van het Kind door de Verenigde Naties vastgelegd. Korczak was zijn tijd ver vooruit toen hij in 1919 zijn *“Grondwet voor de rechten van het kind”* schreef. Hij noemde naast het recht op respect drie grondrechten voor ieder kind:

1. Het recht op de dag van vandaag.

Wij willen kinderen voorbereiden op de toekomst, wij voeden veelal op voor “later”. Vooral in het onderwijs lijkt het erop of alles draait om “later, als je groot bent”. Maar de zin van het bestaan voor ieder kind ligt in het hier en nu. In hun spel en werk gaat het om ervaringen van vandaag en zij hebben niet zoveel aan: “Wacht maar... later, als je groot bent. Wat wil je eigenlijk wóorden?” Alsof je nu niets bent! Wanneer een kind in het hier en nu tot zijn recht kan komen wordt het ook goed voorbereid op zijn toekomst.

2. Het recht van het kind zo te zijn als het is.

We moeten elk kind accepteren zoals het is, met al zijn talenten, gebreken en andere eigenschappen. Je kunt van een berk geen eik maken! Veel opvoeders (zeker ook in het onderwijs) zijn teleurgesteld als het kind niet aan hun verwachtingen en de standaardnorm voldoet; dan wordt het kind onder druk gezet en willen we het veranderen. Maar wij kunnen een kind niet “maken”, we kunnen wel zorgen dat het tot zijn recht kan komen en zijn kwaliteiten kan ontwikkelen door het te respecteren “zoals het is”.

3. Het recht op een eigen leven.

Met de beste bedoelingen zijn opvoeders vaak geneigd om alle risico’s voor kinderen weg te nemen door voor hen te beslissen en alles te bepalen. *“Uit angst voor de dood van het kind, ontnemen we hem vaak het leven”*, schrijft Korczak. Daarom formuleerde hij zelfs: *“het kind heeft recht op zijn eigen dood!”*

Kinderen moeten vooral ruimte krijgen om zelf te leven en (on)mogelijkheden en risico's te ontdekken, vanzelfsprekend binnen veilige grenzen. Dan leer je vooral van fouten, van blauwe plekken en spannende ervaringen en je leert omgaan met risico's. Niet voor niets pleit Korczak ervoor dat wij respect moeten hebben voor de fouten van kinderen!

Korczak was een bevoegen pedagoog, die zijn gedachten en ideeën ontleende aan zijn dagelijks werk met kinderen. Het zijn geen ingewikkelde theorieën, bureaucratische beleidsnotities of achter de schrijftafel ontwikkelde modellen, maar doorleefde gedachten die voortkomen uit zijn visie op kinderen. Zijn boeken vormen een geweldige inspiratiebron voor mensen die in de onderwijspraktijk werkzaam zijn en kunnen beleidsmakers tot nadenken stemmen.

De Janusz Korczak Stichting Nederland heeft zich ten doel gesteld het gedachtegoed van Korczak binnen de wereld van onderwijs en opvoeding te verspreiden. Dit doet zij o.m. door het verzorgen van lezingen, conferenties, workshops, het vertalen en uitgeven van werken van Korczak, uitgave van themaboeken voor onderwijs en opvoeding, de uitreiking van de Janusz Korczakprijs en vele andere activiteiten. (Zie: www.korczak.nl)

Aan het eind van het 2012 brengt de stichting een speciale brochure uit voor het (primair) onderwijs waarin de toepassing van het gedachtegoed van Korczak in het onderwijs anno NU verder wordt uitgewerkt.

In deze brochure wordt ieder geïnspireerd om na te denken over de wijze waarop men de ideeën van Korczak in de dagelijkse onderwijspraktijk kan toepassen.

Voor meer informatie: info@korczak.nl

Arie de Bruin (Bestuurslid Janusz Korczak Stichting)

Janusz Korczak Stichting Nederland
Postbus 70048
1007 KA Amsterdam
Tel. +31 (0)20-6447018
email: info@korczak.nl
www.korczak.nl